

# گردشگری مناطق جنگی

( با نگاه ویژه به استان ایلام )

تأليف  
جهانبخش عهماسبي

۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰

## فهرست مطالب

| عنوان                                | صفحه |
|--------------------------------------|------|
| سخن ناشر.....                        | ۶    |
| پیشگفتار.....                        | ۸    |
| فصل اول.....                         | ۱۰   |
| کلیات، تعاریف مفاهیم و اصطلاحات..... | ۱۰   |
| توسعه پایدار، گردشگری.....           | ۱۲   |
| گردشگری جنگ.....                     | ۱۳   |
| گردشگری جنگ در استان ایلام.....      | ۱۴   |
| فصل دوم.....                         | ۲۰   |
| صنعت توریسم، تاریخچه، کارکردها.....  | ۲۰   |
| صنعت گردشگری.....                    | ۲۶   |
| کارکردهای صنعت توریسم.....           | ۲۶   |
| فصل سوم.....                         | ۳۰   |
| گردشگری جنگ.....                     | ۳۰   |
| مفهوم جنگ و گردشگری جنگ.....         | ۳۱   |
| انواع جنگ.....                       | ۳۷   |
| انواع و اشکال گردشگری.....           | ۵۰   |
| فصل چهارم.....                       | ۶۰   |
| جاذبه های گردشگری جنگ.....           | ۶۰   |
| فصل پنجم.....                        | ۷۲   |
| بوم شناسی منطقه ی مورد مطالعه.....   | ۷۲   |
| موقعیت جغرافیایی استان ایلام.....    | ۷۴   |
| پیشینه ی تاریخی ایلام.....           | ۷۷   |

|     |                                                                  |
|-----|------------------------------------------------------------------|
| ۸۴  | آثار تاریخی شهر ایلام.....                                       |
| ۸۵  | جاذبه های جنگی استان ایلام.....                                  |
| ۸۶  | فصل ششم.....                                                     |
| ۸۶  | جاذبه های گردشگری جنگ در ایلام.....                              |
| ۸۷  | پل های احدانی دوران جنگ استان ایلام.....                         |
| ۸۸  | سنگرها، ابزار و ادوات جنگی باقیمانده در مسیرهای درگیر تهاجم..... |
| ۹۲  | بادگان ها، قرارگاه ها، کانال ها و.....                           |
| ۱۰۰ | فصل هفتم.....                                                    |
| ۱۰۰ | عملیات ها، جنگی اتفاق افتاده در ایلام.....                       |
| ۱۰۱ | خلاص ای از سیات های جنگی اتفاق افتاده در ایلام.....              |
| ۱۰۶ | نقاط جنگ و غنایم از استان ایلام.....                             |
| ۱۱۴ | فصل نهم.....                                                     |
| ۱۱۴ | راهبردهای توسعه گردشگری جنگ در استان.....                        |
| ۱۱۶ | شرایط مناطق جنگی.....                                            |
| ۱۱۷ | استان ایلام توسعه گردشگری جنگ.....                               |
| ۱۱۹ | راهبردهای توسعه گردشگری جنگ در استان ایلام.....                  |
| ۱۳۰ | نقشه ها.....                                                     |
| ۱۳۱ | تصاویر.....                                                      |
| ۱۳۶ | منابع.....                                                       |

## سخن ناشر

این کتاب ارزشمند در زمینه ی گردشگری مناطق جنگی در حوزه ی غرب فلات ایران تألیف شده است. این اثر با تلاش و کوشش پژوهشگر فرهیخته جناب آقای جهانبخش طرماسی در فعالان عرصه ی میراث فرهنگی و گردشگری استان ایلام تدوین و منتشر شده است. مؤلف با دقت و ظرافت محققانه توانسته است طی چند سال تجربه و تحقیق چنین اثری را به ما، با ارزشی را به مردم با فرهنگ و فرهنگ دوستان ایران عزیز تقدیم نماید.

امروزه یکی از منابع مهم توسعه در کشور، صنعت گردشگری است. بدین ترتیب که این صنعت یکی از بزرگترین بخش های اقتصادی کشورها را تشکیل داده است. بنابراین، بسیاری از کشورهای جهان در سیاست های کلان خود بخش گردشگری را پایه و اساس اقتصاد خود قرار داده اند.

ایران یکی از قطب های مهم گردشگری در جهان است. تنوع و فرهنگ دیرینه، ویژگی های طبیعی، شرایط اقلیمی مطلوب و عوامل متعدد دیگر، توانایی قرار گیری در جایگاه مناسب نقاط پر جاذبه گردشگری در سطح منطقه و آسیا را داراست. اما با این توصیف با وجود در اختیار داشتن شرایط لازم جهت توسعه اقدامات اساسی متکی بر یافته های علمی صورت نگرفته و برخی عوامل موجب شده تا سهم ایران از بخش درآمدهای ارزی صنعت گردشگری ناچیز باشد.

گستره ی وسیع و متنوع گردشگری در استان ایلام می تواند رونق اقتصادی استان را موجب شود. این مهم محقق نخواهد مگر اینکه اهداف کلان توسعه ی این بخش مدیرانه و محققانه مدیریت شود. یکی از شاخه های گردشگری در این منطقه ، گردشگری جنگ می باشد. این پدیده در کشورهایی که در مقاطعی از تاریخ خود درگیر جنگ بوده اند، نمود بیشتری داشته است. تحولات گردشگری جنگ در برخی کشورها چون: آلمان، روسیه، ژاپن، ایران و برخی دیگر از کشور ها از مصادیق این نوع گردشگری است. تاسیس موزه های جنگ، ثبت مناطق جنگی در فهرست آثار ملی، احداث بناها و یادمان ها برای پاسداشت یاد و خاطره دوران جنگ از جمله اقدامات تباط با گردشگری جنگ است. استان ایلام به دلیل مرزی بودن با عراق و تحمیل مسائلی مشکلات جنگ تحمیلی شاهد وقوع رویداد های تاریخی دوران هشت ساله دفاع مقدس بوده است. بنابراین وجب به وجب خاک این منطقه شاهد رشادت ها و شجاعت های رزمندگان و دفاع بی بدیل و تاریخی آنان از استقلال و تمامیت ایران عزیز بوده است. از این رو رونق گردشگری جنگ در استان ایلام هم دارای ابعاد اقتصادی است. از سویی دیگر زنده ماندن نام و یاد شهیدان همیشه زنده تاریخ این سرزمین محقق می شود. تدوین محققانه این نوشتار حرکتی مهم در راستای تحقق این اهداف بوده است. ان شاء الله مورد توجه خوانندگان عزیز قرار گیرد.

انتشارات زاگرو تلاش ارزشمند این فرهیخته ی ایلامی را که در جهت احیای فرهنگ و تمدن دیرینه ی ایران زمین فعالیت نموده ارج می نهد.

دکتر حبیب اله محمودیان

مدیر انتشارات زاگرو

۱۳۹۵

## پیشگفتار

گردشگری روندی است که از دیر هنگام با اشکال خاص خود در جوامع بشری وجود داشته است و تدریجاً طی مراحل تاریخی سیر تکاملی را تا عصر حاضر پیموده است. که معمولاً سفر بر اساس نیازهای گوناگون روانی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی انسان انجام می گیرد. پیشرفت های قابل توجه در تکنولوژی، موجب شده زندگی ماشینی بر فعالیت های بدنی مستولی شود. بنابراین، گردشگری و سفر برای رفع خستگی و تجدید قوای جسمی و روحی امری ضروریست.

طی چند دهه اخیر شاهد چشمگیر گردشگری در دنیا بوده ایم همچنین پیشرفتهای حاصل شده در سیستم ارتباطات و حمل و نقل، بیش از گذشته زمینه را برای آسان شدن سفر و دسترسی افراد به جاهای دور فراهم آورده است. وجود تغییرات در سبک زندگی، تغییر سلاهی و ذائقه و پیدایش مقصدهای گردشگری جدید، سبب پیدایش اشکال مختلف گردشگری شده است.

در سالهای اخیر در زمینه ایجاد زیرساختهای گردشگری اهم از حمل و نقل و تاسیسات و موسسات گردشگری در کشور ما سرمایه گذاری شده است که مشوقهایی دولت برای جذب گردشگر به کشور برای دفاتر خدمات مسافرتی و جهانگردی در نظر گرفته است و با صدور سفر کارت برای به تسهیل سفر داخلی در کشور همت گمارده است. یکی از شاخه های اصلی گردشگری که امروزه بیشتر مورد توجه محققین و پژوهشگران قرار گرفته است، گردشگری جنگ می باشد. این پدیده در کشورهایی که سالهای زیادی از تاریخ خود را درگیر جنگ بوده اند، نمود بیشتری دارد. گردشگری جنگ در اواخر قرن اخیر، به عنوان پدیده ای گسترده و متنوع

مورد توجه قرار گرفته است. گردشگری جنگ یا مسافرت به سایت‌ها و مناطق جنگی به عنوان یکی از انواع گردشگری با علائق ویژه که در ادبیات گردشگری آن را یکی از انواع گردشگری ماجراجویانه نیز می‌نامند، از بازارهای به سرعت در حال رشد و ویژه گردشگری می‌باشد که امروزه از محبوبیت زیادی در بین گردشگران بین‌المللی برخوردار است. انتخاب محورهای گردشگری مناطق جنگی نیز نیازمند مطالعه دقیق مورد نظر و انتخاب عرصه‌های مناسب می‌باشد. اما انتخاب این عرصه‌ها جز با تعیین معیارها و شاخص‌های خاص این نوع برنامه‌ریزی امکانپذیر نیست.

استان ایلام یکی از استان‌های جنگ زده ایران در طول دوران جنگ تحمیلی هشت ساله عراق علیه ایران قلمداد می‌شود. نقطه به نقطه این استان شهرها و حتی روستاهای استان، شاهد وفای تلخ دوران جنگ بوده‌اند. در جریان جنگ تحمیلی سنگرها، خاک ریزها، تانک‌ها و عوامل دفاعی دیگری توسط رزمندگان اسلام ساخته می‌شدند که در آن دوران قسم‌کاری‌های زیادی داشتند. هم‌اکنون برخی از این مناطق که در آن زمان عملیات‌های مهمی در آنجا صورت می‌گرفت و عوامل ساخته شده به همراه برخی ادوات و ابزار جنگ منجم شده هنوز باقی مانده‌اند که با پایان یافتن جنگ، نقشی متفاوت را ایجاد می‌کنند. می‌توان آن‌ها را به عنوان منابع و جاذبه‌هایی که یاد آور دلاورمردی‌های سربازان ایران است قلمداد نمود.

در این نوشتار تلاش شده تا ضمن ارائه کلیاتی در رابطه با تبارشناسی گردشگری، موقعیت گردشگری جنگ در استان ایلام و در مناطق درگیر در دوران دفاع مقدس مورد مطالعه قرار گیرد انشاءالله این نوشتار قابلیت معرفی یادمان‌های رزمندگان اسلام و ایثارگران دوران دفاع مقدس را در مرزهای ایثار و شهادت داشته باشد.

جهانبخش طهماسبی - ۱۳۹۵